

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ОСНОВНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.332.1

Зінченко Є. В.,
студентка 2 курсу
факультету економіки і права
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Важливе місце у системі управління поточними активами кожного підприємства займають питання управління запасами. В сучасних умовах проблема оптимізації запасів на підприємствах є актуальною для підприємств України. Знаходження оптимального розміру запасів дасть змогу підвищити рентабельність виробництва, ефективність функціонування підприємств, забезпечити отримання високого прибутку та зменшити витрати суб'єктів господарювання.

Вирішенню проблеми управління запасами присвятили свої праці такі відомі вчені, як Анікін Б. О., Гаджинський А. М., Міротін Л. Б., Неруш Ю. М., Образцова К. В., Стерлігова А. М., Хаврук В. О., Шульга А. В. та ін.[1 – 5]. Проте окремі аспекти управління запасами потребують подальшого розвитку та узагальнення.

Метою статті є загальна характеристика сучасних систем управління запасами підприємства та аналіз їх переваг і недоліків. Управління запасами – це оптимізація запасів товарів, сировини й інших об'єктів діяльності підприємства з метою зменшення витрат на зберігання при забезпеченні рівня обслуговування й безперебійної роботи підприємства [2]. На рівні підприємств запаси відносяться до об'єктів, що вимагають значних капіталовкладень, і тому є одним з факторів, що визначають політику підприємства, та впливають на рівень його ліквідності, а для торгівельної компанії – на прибуток .

Для оптимального управління запасами використовують метод «АВС», що дає змогу значно спростити контроль, зосередивши увагу на відносно надійній кількості позицій, які є дефіцитними або дуже дорогими. До групи «А» зазвичай відносять 10–15 % запасів, які є

дефіцитними або надто дорогими. До групи «В» – 20–25 % запасів, які займають таку саму частку в загальній вартості запасів. До групи «С» – решту 60–70 % запасів [3]. У теорії управління запасами було розроблено основні системи управління ними, з яких найпоширенішими є:

система управління з фіксованим розміром замовлення;

система управління з фіксованим інтервалом часу між поставками;

система зі встановленою періодичністю поповнення запасів до постійного рівня;

система «мінімум-максимум»;

система «точно в термін».

Розглянемо детальніше кожен з них.

1. Система управління запасами з фіксованою величиною замовлення. У даній системі розмір замовлення на поповнення запасу є постійною величиною і здійснюється за умови зменшення наявного на складах запасу до встановленого мінімального рівня, який називають "точкою замовлення". Залежно від інтенсивності споживання матеріальних ресурсів інтервали між поставками можуть бути різними, а величина замовлення зафіксована і не змінюється ні за яких умов роботи системи [1].

2. Система управління з фіксованим інтервалом часу між поставками. Замовлення здійснюються в чітко визначений час, між якими утворюються рівні інтервали, наприклад, 1 раз у місяць, 1 раз у тиждень, і т.д. Період, що розділяє два замовлення на виготовлення або придбання, чітко встановлено, а обсяг замовлення є змінним [1].

Застосування даної системи є ефективним для запасів, які належать до групи «С», тобто мають незначну вартість та суттєво не впливають на діяльність підприємства.

3. Система із заданою періодичністю поповнення запасів до встановленого рівня. У цій системі вхідним параметром є період часу між замовленнями. Вона зорієнтована на роботу за умови значних коливань споживання. Щоб запобігти завищенню обсягів запасів, які знаходяться на складі, або їхньому дефіциту, замовлення подаються не тільки у

встановлені моменти часу, але і за умови досягнення запасом граничного рівня. Таким чином, рівень матеріального запасу регулюється як зверху, так і знизу. У тому випадку, якщо розмір запасу знижується до мінімального рівня раніше настання терміну подачі чергового замовлення, то робиться позачергове замовлення. В інший час система функціонує як система з фіксованою періодичністю замовлення [1].

4. Система "мінімум-максимум" зорієнтована на ситуацію, коли витрати на облік запасів і витрати на оформлення замовлення настільки значні, що стають порівняними з втратами від дефіциту запасів. Тому в даній системі замовлення роблять не через задані інтервали часу, а тільки за умови, що запаси на складі в цей момент виявилися рівними або меншими встановленого мінімального рівня. У випадку видачі замовлення його розмір розраховується так, щоб постачання поповнило запаси до максимального рівня. Таким чином, дана система працює лише з двома рівнями запасів - мінімальним і максимальним, чим і зумовлюється її назва [4].

Використання системи управління запасами «мінімум-максимум» є актуальним тоді, коли витрати на замовлення досить високі, тобто запаси належать до групи «А».

5. Система управління запасами «точно в термін» (JIT) – це система повної синхронізації поставок з процесами виробництва і реалізації: виробничі запаси подаються невеликими партіями безпосередньо у потрібні точки виробничого процесу, минаючи склад, а готова продукція відразу відвантажується покупцям. Суть системи JIT зводиться до відмови від виробництва продукції великими партіями. Замість цього створюється безперервно-потокове предметне виробництво [4].

Система точно в термін розглядає наявність товарно-матеріальних запасів як негативний фактор, існування якого ускладнює вирішення багатьох проблем. З практичної точки зору головною метою системи JIT є знищення будь-яких зайвих витрат і ефективне використання виробничого потенціалу підприємства.

Основні переваги та недоліки вищенаведених систем управління запасами приведені у табл. 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки систем управління запасами

№		Переваги	Недоліки
1.	Система управління запасами з фіксованою величиною замовлення.	1) менший рівень максимального бажаного запасу; 2) мінімальний ризик підприємства залишитися без запасів; 3) економія витрат на утримання запасів на складі за рахунок скорочення площ під запаси; 4) можливі знижки з ціни залежно від обсягу замовлення	1) необхідно запровадження постійного контролю наявності запасів; 2) при обов'язковому надмірному обсягу замовлення відбувається заморожування оборотних коштів.
2.	Система управління з фіксованим інтервалом часу між поставками.	1) відсутність постійного контролю наявності запасів на складі; 2) можливість варіювати розмір замовлення; 3) втрати від можливого дефіциту порівняно невеликі.	1) високий рівень максимально можливого запасу; 2) ризик дефіциту запасів при зміні кон'юнктури ринку (наприклад зміні попиту).
3.	Система із заданою періодичністю поповнення запасів до встановленого рівня.	1) повне виключення недостачі матеріальних ресурсів для потреб системи; 2) можливість у будь-який момент здійснити замовлення; 3) адаптивність до змін обсягів виробництва, що зумовлені коливаннями попиту на ринку та іншими факторами	1) виникають додаткові витрати на організацію постійного спостереження за величиною запасів.
4.	Система "мінімум-максимум".	1) більш висока, порівняно з іншими системами, адаптивність до мінливих умов; 2) незначні витрати на зберігання запасів; 3) відсутність необґрунтованих витрат; 4) невисокі витрати на облік запасів на складі	1) при необхідності значно збільшити обсяг виробництва може виникнути дефіцит запасів.
5.	Система управління запасами «точно в термін».	1) короткий виробничий цикл; 2) висока оборотність активів, у тому числі запасів; 3) відсутні або надзвичайно низькі витрати на зберігання виробничих і товарних запасів; 4) високі прибутки та продуктивність праці на підприємстві	1) складність забезпечення високої узгодженості між стадіями виробництва продукції; 2) значний ризик зриву виробництва і реалізації продукції

На сучасному етапі економічного розвитку управління запасами займає одне з провідних місць у діяльності підприємств. Ефективне управління товарно-матеріальними запасами сприяє вивільненню оборотних коштів підприємства, підвищенню ефективності діяльності та рентабельності підприємства. Управління запасами підприємств має бути спрямоване на визначення їх оптимального обсягу та зниження витрат, пов'язаних з їх утриманням. У результаті дослідження було визначено основні переваги та недоліки кожної системи управління запасами. Необхідності подальших досліджень набуло питання удосконалення методів управління запасами на підприємствах, шляхом використання економіко-математичного інструментарію.

Література

1. Логістика запасів [Електронний ресурс] / Українська академія банківської справи Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.studfiles.ru/preview/5391685/>
2. Хаврук В. О. Аналіз систем управління запасами [Електронний ресурс] / Вісник НТУ. – Режим доступу : http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/26_2_2013/313-324.pdf
3. Образцова К. В., Системи та моделі управління запасами підприємства / К. В. Образцова, А. В. Шульга [Електронний ресурс] / Електронний архів ДНУЗ ім. В. Лазаряна. – Режим доступу : <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3548/1/14.pdf>
4. Управління запасами [Електронний ресурс] / Міжнародний університет бізнесу та нових технологій. – Режим доступу : <http://www.studfiles.ru/preview/3000222/page:2/>
5. Стерлигова А. Н. Управление запасами в цепях поставок : учебник / А. Н. Стерлигова. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 430 с.
6. Моделі управління запасами підприємства в системі вартісно-орієнтованого управління / Д. А. Бесараб // Економіка і регіон. - 2014. - № 3. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2014_3_18.

Науковий керівник,
к.е.н., доц.

Іпполітова І. Я.

Опубліковано в авторській редакції